

543. Husby-Lyhundra kyrka. Nu vid kronobostället.

Pl. 119.

Litteratur: B 249, L 604. J. Peringskiöld, *Monumenta* 3, bl. 64; UFT h. 2 (1872), s. 32; E. Brate, *Anteckningar* 1915 (ATA).

Äldre avbildningar: P. Helgonius och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 249); Brate foto 1915 (ATA).

Runstenen, som endast var ett fragment, fanns enligt anteckning på träsnittet i Peringskiölds

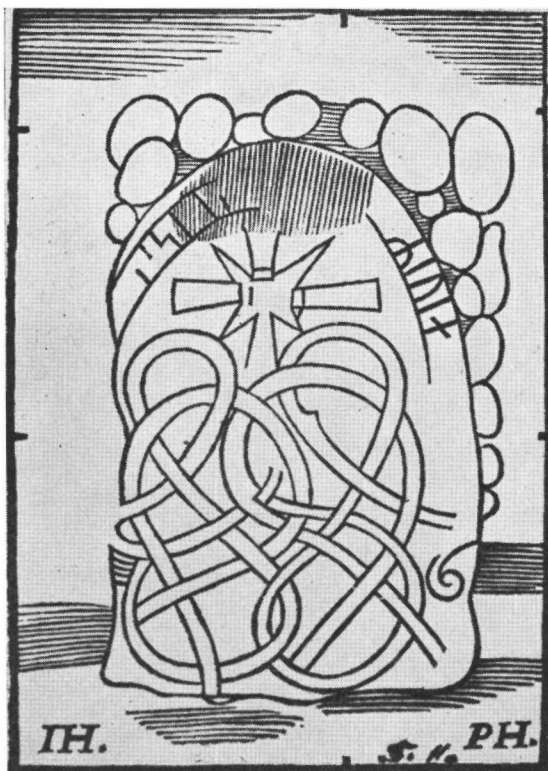

Fig. 292. U 543. Husby-Lyhundra kyrka. Efter B 249.

Monumenta i »Huseby kyrka vid altaret» (B 249: »I Kyrkan wid Altaret», L 604: »I kyrkan vid altaret»). Av träsnittet framgår icke klart, hur stenen har varit placerad. Sannolikt har den icke legat i golvet utan varit inmurad i väggen. Den är icke upptagen hos Dybeck, och i UFT h. 2 (1872) finnes anmärkt: »Stenen saknas nu.»

Ett större stycke av stenen har i senare tid blivit tillvarataget. Det stod 1915 uppställt mot nordvästra knuten av kronoboställets manbyggnad. Det befinner sig fortfarande på samma plats. En lös bit med de tre runorna *sia* (av de två sista dock endast nedre hälften) fanns på platsen 1915; det är nu förkommet.

Grå sandsten. Höjd 0,65 m., bredd 0,62 m. Det bevarade stycket, som har tillhört övre delen av en runsten, innehåller endast ornament. Upptill finnes nedre delen av ett kors. Kanterna äro avstötta med inskriftsslingan. På 1600-talet fanns även toppstycket i behåll med hela korset och en del av runslingan, som dock synes ha varit mycket utnött.

Inskrift (enligt B 249 och Brate):

... - - sin ... R iua sia ...
5 10

Till läsningen: Skraffering på träsnittet i B 249 anger, att inskriften har varit skadad och svårläst. De tre runorna på Brates foto synas ha befunnit sig omedelbart nedanför den sista runan i B 249.

544. Husby-Lyhundra kyrka.

Pl 120.

Litteratur: Brev från kyrkoherden J. G. Hultgren till Riksantikvarien 10/9 1900 (ATA); E. Brate, *Svenska runristare* (1925), s. 101, *Anteckningar* 1915 (ATA).

Äldre avbildning: Brate foto 1915 (ATA).

I brev till Riksantikvarien den 10 sept. 1900 anmälde församlingens dåv. kyrkoherde J. G. Hultgren, att på kyrkogården gjorts ett runstensfynd. »Å en inköpt grafplats fann dödgräfvaren omkr. 4 fot djupt eller mera fragmenter af en runsten och ofvanpå dem andra stenhällar. Då bitarne af runstenen lades tillsammans på marken, passade de ihop, så att man kan se, huru hela runstenen sett ut. Slingorna äro cirkelformiga, men runorna äro så otydliga, att vi ej kunna

läsa dem, äfven om någon här vore kompetent dertill. Klockaren tror, att det finns flera lemmingar bredvid grafven. Måne det ej vore skäl att undersöka det?» På Riksantikvariens uppdrag verkställde antikvarien d:r O. Janse en undersökning, varvid ytterligare fragment av två sönderslagna runstenar kommo i dagen. Brate skriver 1915, likalydande för U 544, U 545 och U 546: »Runstenen hittades i stycken vid öppnandet av en grav väster om kyrkan år 1900, styckena hoplades av antikvarien O. Janse och sammanfogades med cement i en låda, som nu är uppställd mot väggen i tornkammaren.» Stenen befinner sig fortfarande på samma plats.

Sandsten. Höjd 0,97 m., bredd 0,53 m. Stenen är fullständigt bevarad, ehuru sönderslagen och hopfogad med cement i en träram. Ristad med små, mycket fina ristningslinjer. Överallt tydlig och väl bevarad.

Inskrift:

hultur . baþ . ybir rista runa þisa

5 10 15 20 25

Holmdorr(?) bað Öpir rista runar þessar.

»Holmdor bad Öpir rista dessa runor.»

Till läsningen: Intet sk vid inskriftens början och slut, ej heller efter 13 **n**, 18 **a** och 22 **a**. Alla runorna i namnet 1—6 **hultur** äro djupa och tydliga och absolut säkra. Bst i 7 **b** går på mitten ej in till hst. Hst:s övre del i 8 **a** är borta i en spricka. 10 **y** är tydligt och säkert stunget. 11 **b** är mycket olika 7 **b**; bst går på mitten, men ej upptill och nedtill in till hst. Av bst i 14 **r** finns endast mellersta delen bevarad. Hst i 21 **n** och 23 **p** är borta i en spricka.

Ett personnamn **hultur** är f. ö. okänt. Troligen är det ett mansnamn på -dorr (jfr isl. *Hall-dórr*, *Kelldórr*), varom se J. Sahlgren, *Eddica et scaldica* 2 (1927), s. 232 f. Förleden torde vara det i personnamn, särskilt svenska, vanliga *Holm*-.

hultur är subjekt till predikatet **baþ**, som efterföljes av en ack. med inf. **ybir rista runa þisa**. **ybir** är sålunda här ack., i stället för väntat **ybi**. I fsv. har hos de maskulina ia-stammarna nominativens -ir ofta utsträckts till hela böjningen: gen. *Swærkirs*, dat. *Byrgheri*, ack. *Vænir* o. dyl.; se A. Noreen, *Altschwedische Grammatik* § 395. Ack. **ybir** kan sålunda vara ett tidigt exempel på denna företeelse. Jfr ack. **þorir** Vg 15 (L 1329); detta fall är dock icke fullt jämförbart, alldenstund namnet *þorir* måhända ursprungligen icke är en ia-stam utan en sammansättning. Emellertid är också att märka, att ristaren Öpir har varit mycket van att rista sitt namn i nominativ och därför kan ha frestats till att göra så även här. En bidragande orsak kan ha varit, att följande ord började med *r*, vilket har försvårat ljudanalysen.

U 544 har till det yttre fullständigt karaktären av en vanlig runsten. Den är ristad av Öpir i hans välkända stil, men med starkt degenererade former. Inskriftens formulering är högst märklig. Den anger icke, till vems minne stenen har blivit ristad. En fullständig motsvarighet finnes i en annan uppländsk runsten, L 145 Sundbro, Bälunge sn, också den ristad av Öpir. Sannolikt är meningen, att Holmdor har velat göra en minnesvård över sig själv och att han har lämnat uppdraget åt Öpir.

545. Husby-Lyhundra kyrka.

Pl. 121.

Litteratur: Brev från kyrkoherden J. G. Hultgren till Riksantikvarien 10/9 1900 (ATA); E. Brate. Anteckningar 1915 (ATA).

Äldre avbildning: Brate foto 1915 (ATA).

Om fyndet av runstenen se ovan U 544. Den förvaras nu i tornkammaren tillsammans med U 544 och U 546.